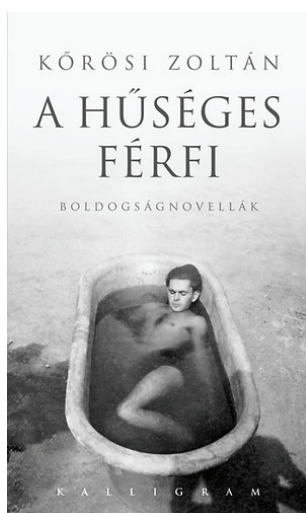

Hűség és boldogság

KÖRÖSI ZOLTÁN: A HŰSÉGES FÉRFI

Kalligram Könyvkiadó
Pozsony, 2011
160 oldal, 2300 Ft

”

Kőrösi Zoltán az elmúlt évek sikeresnek mondható regényei, a 2006-os *Milyen egy női mell?* és a 2009-ben megjelent *Szerelmes évek*, valamint a könyvkiadás szempontjából is igazi unikumnak tekinthető 2007-es *Délutáni alvás* c. prózákötet után ezúttal *A hűséges férfi – boldogságnovellák* c. kötettel jelentkezett.

A korábbiakhoz képest ezúttal egy megjelenésében visszafogottabb, tipográfiai játékokat mellőző, ugyanakkor továbbra is igényes megjelenésű könyvvel állunk szembe. Ezúttal elmaradtak a *Télidő*, a *Budapest, nőváros*, és a *Délutáni alvás* c. kötetekből ismert rövidprózák is, a történet ún. „árnyékai”, melyek bizonyos fokon a Kőrösi-próza védjegyévé is váltak. Fogalmazhatunk úgy, hogy a 12 évvel ezelőtt megjelent *Hentesek kézikönyve* óta nem vehettünk formai értelemben ennyire „klasszikus” novelláskötetet a kezünkbe. És ez talán több szempontból is jót tehet az életműnek. Egyfelől a „védjegy” olykor sematizálhatja az életművet, s ezt azért tanácsos elkerülni. Másfelől ezek az „egypercesek” mennyiségük okán egy idő után fárasztóvá tehetik az említett olvasását. Bár minden elismerésem a műfajnak, s természetesen ízlés kérdése, de ezek közül nem mind volt annyira meggyőző, hogy feltétlenül marasztalni kellett volna. Ezért a magam részéről örömmel üdvözöltem *A hűséges férfi* mostani műfaji váltását.

A Kőrösi-próza egy másik jellegzetessége, hogy szinte minden egyes könyvben találunk a korábbi kötetekből kisebb módosításokkal átemelt motívumokat, jeleneteket, vagy akár egész szövegeket. Ennek megfelelően most is akadnak ilyen vándorszövegek, részletek korábbi írásokból. A *Május* c. novella például az *Üvegsört* idézi a *Hentesek kézikönyvéből*, az *Ének* a 2002-es *Télidő* c. kötet *Köd* c. írását, a *Forróság* a már említett *Délutáni alvást*, a *Csempe* kezdőjelenete pedig a *Szerelmes évek* c. regényből lehet ismerős. Attól tartok, egy naiv(abb) vagy kritikus(abb) olvasat számára ez a megoldás kissé egysíkúnak, önismétlőnek láthatja az alkotási folyamatot. Anélkül, hogy feltétlenül menteni akarnám mindezt, hiszen döntse el mindenki saját magában, azt azért érdemes

szem előtt tartani: a „vándorlás” természetesen nem pusztán ismétlés, hanem mindig kontextusváltást, így értelemmódosulást és jelentésváltozást is jelent egyben. Ezek a törmelékek szinte folyondárszerűen járnak át az írásokat, az átlagosnál szorosabbra fonva a különböző kötetek közötti kapcsolatrendszereket, így egy egészen sajátos intratextualitást, belső utalásrendszert hoznak létre az életműben. Ennek viszont több előnye is lehet. Egyrészt egy-egy új olvasó szükségszerűen régebbi szövegekkel is megismerkedik, másrészt az életművet folyamatosan követő olvasót a korábbi könyvek újraolvasására is készítheti. Mindenesetre számos szövegjátékra ad lehetőséget. A *Május* c. novella például nem egyszerűen más címet kap, hanem a korábbi E/1-es elbeszélésből 3. személyre vált át. Ez látszólag nüansznyi különbség, de az értelmezés szempontjából talán mégis fontos lehet. A *Boldogság* c. írás pedig már címevel indokolja helyét a jelen kiadásban, miközben jelentősen hozzájárul a *Hűségesek* c. szövegeinek értelmezéséhez.

Van még egy aspektus, ami alapján kontextualizálni lehet a *Hűségesek* c. írást a korábbi könyvek sorában: a Kőrösi-szövegek állandóan visszatérő szereplője a város, már-már szinte monomániásan beszélnek erről. Eddig ezt a témát kétségtelenül a *Budapest nőváros* és a *Délutáni alvás* c. kötetek dolgozták fel a legteljesebben. A *Hűségesek* c. írásból a *Délutáni alvás* folytatásának tűnik abban a tekintetben, hogy itt is elsősorban a városban élő emberek, emberi sorsok kerülnek előtérbe (pl. *Ének, Mag a hó alatt, Villamos*, Nyár). A szövegek mintha azt a törekvést sugallnák, ha meg akarjuk érteni, mint jelent egy város, akkor először a városhasználatot, azaz az emberi cselekvéseket kell tudnunk értelmezni. Ez pedig egy olyan térpoétikát jelent, melyben a tér és a benne élő ember csak ugyanazon hermeneutikai aktus közben érthető meg. „Mint az aszfaltra dobott, rothadó hájas tészta, rétegekben bomlott a város” – olvashatjuk a *Villamos* c. szövegben, és eközben feltáruhatnak a történések, az emberi élet apró pillanatai. Vagy úgy szemlélni azt, mintha egy festményt nézegetnénk: „Olyan volt a tér onnan fentről, a harmadikról, mint egy nagy falpra festett képet nézegetne az ember” (*Mag a hó alatt*, 52). Kőrösi szereplői tehát leválaszthatatlanok a térről, épületekről, utcákról, olyanok, mintha ezekről a festményekről léptek volna le. Ilyen „városképeket” a filmszerű elbeszélői technikával dolgozó *Villamos*, *Szél*, *Vasárnap*, illetve a város zsúfolt zajába váratlanul beálló csend feszültségét és értelmezhetetlenségét zseniálisan érzékeltető *Kattogás* c. szövegben olvashatunk. Felmerülhet ugyanakkor a kérdés, mi is az voltaképpen, ami a bomló város alól előkerül? Ezen a ponton viszont érdemes a címmel és alcímmel foglalkozni, melyek vezérmotívumként alapvetően határozzák meg a szövegek értelmezési lehetőségeit, ezért a továbbiakban röviden erre térek ki.

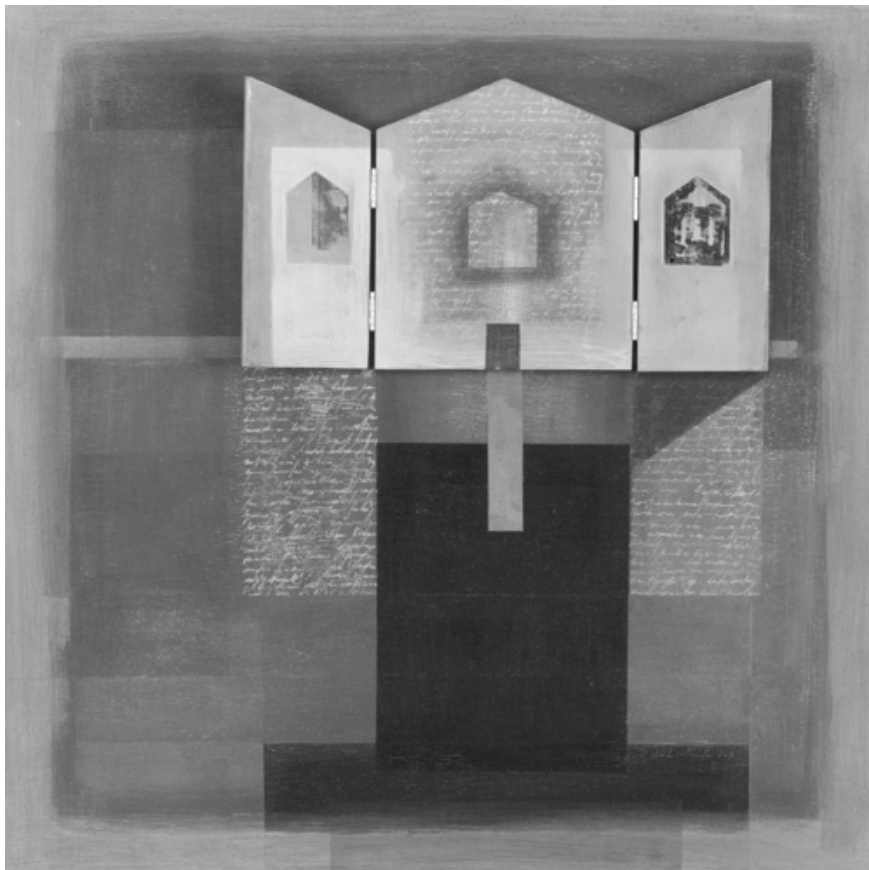
A címben megjelölt hűség mibenléte végig nyitott kérdés marad a könyv folyamán. A szereplők hűségesek egy halott feleséghez (*Angyalka*, Nyár), állatokhoz és növényekhez (*Mag a hó alatt*, *Galamb*), vagy éppen egy szokáshoz, pl. az ételek naponkénti pontozása és leírása a *Csempében*, vagy az almafa évelésének megfigyelése az *Énekben*. Leginkább tehát helyi értékekben gondolkodhatunk. De a hűséghez kapcsolható a könyv alcíme is, amely mintegy műfaji megjelölésként áll a borítón, s egyébként eszünkbe juttathatja a kortárs „szív-szerelme-eket”, leginkább Darvasit és Szív Ernőt, Cserna-Szabó Andrászt, mottóként pedig Szép Ernőtől a *Járok-kelek, megállok* c. vers szerepel, aki szintén a szív dolgainak fanyar, olykor ironikus megszólaltatója volt. Cím és az alcím egymásra vonatkoztatása kézenfekvő ugyan, de igen csalóka és könnyen félrevezethet bennünket. A szövegek ismeretében ugyanis termé-keny feszültségbe kerülnek egymással, hiszen a hűség leggyakrabban inkább valamilyen hi-

ányra, ürességre mutat rá a szereplők életében, amit valamilyen módon ellensúlyozni kell, semmint a boldogságra. Nem eldönthető tehát, hogy a hűség egyenlő-e a boldogsággal, vagy fordítva, a boldogság együtt jár-e hűséggel. Az alcím értelmezéséhez viszont két markáns pontot is találhatunk. Az egyik a *Boldogság* c. novellában található: „nem az a kérdés, hogy mi a boldogság, a szenvedés hiánya, az a boldogság, hogy amikor már elmúlt az élet, akkor is lehessen rá emlékezni” (74). Ez a szöveg már címével utal Kosztolányi *Boldogság* c. Esti-novellájára, de még fontosabb, hogy a zárata annak boldogságfelfogását is újraértelmezi. A Kosztolányi-novella szerint a boldogság: „Mindig rendkívüli szenvedés tövében terem meg, s éppoly rendkívüli, mint az a szenvedés, mely hirtelenül elmúlik. De nem tart sokáig, mert megszokjuk. Csak átmenet, közjáték. Talán nem is egyéb, mint a szenvedés hiánya.” A Kosztolányi-féle verzióban az emberi létezés a boldogság és szenvedés dialektikájából bomlik ki, mindkettő egy átmeneti, ugyanakkor egymást feltételező állapot. A Kőrösi-novella ugyanakkor nagyon finoman elmozdítja a gondolatot: a boldogság olyan állapot, melyet döntően az emlékezés aktuusa határoz meg. Ez a szöveg például egy olyan házaspárról szól, akik 18 év után elválnak, de ennek ellenére a „demarkációs vonallal” elválasztott közös lakásban élnek tovább, hogy majd az asszony utolsó, betegséggel töltött három évében megint együtt legyenek. A főszereplő férj, Kertész számára pedig az asszony halála után keletkezett úrt éppen a közös életre és szokásokra való visszaemlékezés boldogsága tölti ki. A boldogság tehát egyben az (elmúlt) élet iránti hűség, avagy a halál felett aratott győzelem az emlékezés által. Innen olvasva a Kosztolányi-novellát az is látszik, hogy miközben Esti a boldogság lényegét próbálja megvilágítani, voltaképpen ő sem tesz mást, mint pillanatokat idéz fel a múltjából.

Ez a logika vezérli a másik hangsúlyos pontot, amit kiemelnék. A *Szeretni* c. novellában a főszereplő orvos éppen egy gyermekkori biciklizés élményének felidézésekor ismeri fel a boldogság egy pillanatra megmutakozó állapotát: „Nem egyszerűen érzés és fizikai öröm volt ez, hiszen azonnal azonosította, mi több, némi álmélkodással meg is nevezte ezt magában: hogy kétségbevonhatatlan ezt nevezik boldogságnak. És ha ezt nevezik annak, akkor itt és most ő boldog. Vagyis: van. És boldog. Tudja, figyelni és érzi magát, beleértve a boldogságot is. [...] Ez a boldogság. Valami, ami szinte kipattan, onnan belülről, nincsen értelme, nincsen oka és célja sem. Mi több, nyilván épp ez a természete. Hogy csakis értelem, cél és ok nélkül. Hogy így van, így teljes, és csakis így lehet ennyire teljes.” (41). A boldogságnak tehát nincsen eredete, sem telosza, csak a lét egyedi megnyilvánulása az emberi létezésben, illetve a világ másfajta érzékelése. Az ember van, létezik – akár a „rúcskös, meleg betonról felszálló por” –, és ez önmagában elegendő lehet a boldogsághoz. Ahogy azt a gyermekkori biciklizős jelenet rövidítve később megismétlő *Forróság* c. novellában mondja az Apa, miután újra halott feleségét látja megjelenni a kertjükben: „[T]udod, attól változott meg igazán az életem, hogy én most már emlékezni is szeretek. [...] És ahogy néztem őt, az a zavaros érzésem támadt, hogy most nem egyszerűen ez a mai reggel van, de az elmúlt életem egy már eltelt darabját élem újra” (146-147). Mindez természetesen nem jelent valamiféle önfeledt nosztalgiát, múltba révedést, sokkal inkább valamiféle bölcs sztoicizmust, az idő és az élet múlásának el- és befogadását. Kőrösi szereplői nem megszokják ezt az állapotot, hiszen nem rendelkeznek felette, de öntudatlanul keresik és törekednek arra, hogy a legkisebb pillanatokban is megtalálják, megérezzék a boldogságot, végső soron kitöltsék a létezésüket. S ez egy olyan felvetés a kötet részéről, amit talán nem érdemes figyelmen kívül hagyni.

Végezetül *A hűséges férfit* egy olyan könyvnek gondolom, amivel könnyen meg lehet barátkozni, hiszen jó olvasmányélményeket nyújthat, s ezért szívesen forgathatják majd az olvasók. Ráadásul olyan életfilozófiát tematizál, ami sok emberhez közel állhat, vagy képes megszólítani. Lehet, olykor nem is kell ennél több. Ha valaki pedig nem ismeri Kőrösi műveit, innen bizton elindulhat.

Gaborják Ádám

NÁDAS ALEXANDRA: TÁJNAPLÓ ÚTIOLTÁRRAL I.